

Nagy Endre.

Irtá G. J.

Budapest, máj. 31.

Egy boglyas hajú ur mögött a vasárnapra virradó éjszaka első órájában utolszor csapódott össze egy intimitásában kedves színpad zöld selyem függönye. Ugy is mondhatnók, hogy egy par excellence párisi műfajnak magyar földbe való átültetője hat hosszú esztendő nap-nap mellett való munkája után odahagyta mesteriségét; de szabatosabban, a körülményeknek mérlegelőbb megítélésével kommentáljuk a valóságot, ha azt mondjuk, hogy a budapesti szellemi életnek, szinte azt szeretnők mondani, ha nem hangzanék oly profánul, a mulató Budapestnek egy merőben egyéni, formában és tartalmában fellépéséig egy teljesen újszerű alakja távozik a nyilvánosság elől. A kabarét, a párisi Montmartre süppedős talajának e vad virágát ime Budapest humuszába sikerült Nagy Endrének úgy átplántálni, hogy a magyar közönség most már egy pompázó, s illatától üdítő diszbokrot lát benne, melyhez szívesen jár gyönyörködni s örömmel tömörül körülötte, ha a lelke felfrissülését áhitozza.

Fürkészőknek, az okok és okozatok közötti összefüggés kutatóinak hálás anyagul kínálkozik, hogy voltaképp miben is rejtőzött Nagy Endre maga szemében páratlanul álló sikerének titka; hol ke-

ressük eredetét annak a kapocsnak, mely közte s közönsége között oly erőssé kovácsolódott, hogy most, midőn azt az egyik fél — Nagy Endre — önkényesen széjjel repeszti, a másik részen roppant számu közönsége körében bágyadt szomorúsággal mondogatják: be' kár, hogy nem konferál többel. Rossz máju emberek könnyen készek a felelettel: no bizony, szép hazánk maga egy kabaré, közállapotai, közéletének szereplői önként szolgáltatják az anyagot egy kabaré műsorához. Az igazság azonban ott van, hogy ha megállhat is e föltevés, ember kell ahhoz, ki a „kész“ anyagot a kabaré keretébe föl tudja dolgozni. És Nagy Endre feldolgozta. Földolgozta pedig a maga alkotta programja szerint, melynek csak egyetlenegy, általa azonban kérlelhetetlen szigorúsággal megtartott pontja volt: az izlés. A mint láthatóvá lett a rivalda előtt bohém alakja, s kezét kezébe fogva, sajátosan szakgatott beszédmódorával belé kezdett konferálásába, a nézőtér moraja egyszeribe elült, s feszült figyelemmel szegződött feléje a szem. Mesteri pointírozásával sohasem tévedt el humorának villanó szikrája. Az aktualitások tarka mezején kergetődző eseményekbe, és szereplőikbe vajtá be szellemének fulánkját. De nyomában nem serkedzett vér, még csak sajtó fájdalom sem, csak mosoly és kacagás. Mert nem is akart mást. De ezt mindig elérte. Mert gunyjában



Iktatószám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Szerző G. J.

Cím Nagy Endre.

Forrás:

Budapesti hírlap

Bp.

(Hely)

1913 VI/I.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Hely

Idő

Személy

Helyszám

92

Nagy Endre

1913

csak csipkedés volt, melyben mindig érezni lehetett tárgya vagy személye iránti szeretetét. Itélt, de itéletében mindig volt fölmentés. Abban az Andrásy-uti kis színházban az ő és kitünő művészcsapata részéről nem esett bántalom vagy sérelem sem politikán, irodalmon vagy színházon, sem pedig közéletünk tényezőin. Közönségük elé csak egy szeliden torzított tükröt tartottak, mely előtt elvonultatták a kor aktualitásait. Csak arra törekedtek, hogy a körülöttünk levő dolgok visszasságait ötletes fordulatokban egymás mellett fölűntessék. Ez a kis színpad shakespearai értelemben is a kor foglalatja és rövid krónikája volt.

Salis Rudolf alkotásának ez a magyar leszármazottja erős lökést adott Budapestnek arra, hogy még inkább belésozódjék a nyugati kultúra áramlatába. Amde nem magyar karakterének fölállozásával. Sőt, megcsinálta Nagy Endre még azt, hogy a kabarét, mint műfajt nemzetivé is tudta tenni. Elég e valóságra csak annyi utalás, ha felemlítjük gyönyörű Csokonay és Petőfi ciklusát, melynek lelkes gyönyörűséggel adózott hallgatósága.

Ha a mai Budapest szellemi életéről számot ad majd valaki, meg kell annak állapítania azt, hogy Nagy Endre egy új irodalmi zsánert, a magyar kabaré irodalmat teremtette meg. Mert nyomában iskola támadt, mely mesterül őt vallván, egész sorát alkotja ama műveknek, melyek mindannyia termékei ennek, a ma még talán vállveregetett, de kétségtelenül jövővel kecsegtető műfajnak. Prózában, versben, muzsikában egyaránt. Meg kell állapítania, hogy produktivitása révén is megkülönböztetett hely illeti meg Nagy Endrét szellemi életünk terén. Hat év minden napján szellemi táplálékot nyújtani, olyanoknak, kik estjüket szórakoz-

zással eltöltendő, raffinált igényekkel ülnek le székre, fizikai értelemben is nagy munkaerőt vált ki. De ezt a szellemi táplálékot még ezen kívül önmagából adni, oly cselekvés, mely csodálattal jár, talentumokat megillető csodálattal. Érdeme, hogy művészgardát toborzott, s ezzel a magyar geniuszban rejlő előadóművészet hivatottjainak, boldogulásuk számára új csapást vágott. S nem feledkezhet meg senki sem arról, magyar földön szinte egyedülálló eredményről, hogy Nagy Endre egybeforrasztotta e rengeteg város heterogén közönségét. Egybeforrasztotta pedig egy hajlandóságban: vonzódni a tehetséghez, kiválóságait, lebilincselő erejüket szeretni, magasztalni.

Az ország egyik legelőkelőbb kaszinója több ízben hívta meg társulatával Nagy Endrét; s ott, midőn műsora számai egymásután leperegtek, a szertartásosan fényes teremben ugyanaz a derű mosolygott le a klub finnyás izlésű hölgyeinek és urainak orcáiról, a tenyerek ugyanolyan csattanásu tapsai verődtek vissza a selyemkárpitokról, mint amott, abban a kis teátrumban, mely paradoxonnak tetszik, de bizonyos, hogy szivarfüstös levegője ellenére is üdítő oázisa volt e kötenger mindenrendű közönségének.

Mondják, hogy Nagy Endre kabaré igazgatói működésének emlékei közé tekintélyes mennyiségű anyagi javakat is számíthat. Ha ez igaz, akkor ezzel is csak a maga érdemeit növeli, mert véle a magyar kultúra fejlettségét igazolja. Megerősödhet mindenki abban a meggyőződésben, hogy e hon szellemi munkásainak immár babér mellett érdeme szerint való jólétet is nyújt.

Sarkigazság, hogy azt tartjuk az emberiség legnagyobb jótévedésének, ki érzelmi világunkban a

játszi kedvet teszi urrá. Ennek az axiómának minálunk Nagy Endre az egyik megismerősítője, s ennek tudata bizonyára boldoggá teszi őt. Boldogságának mosolyát magával viszi, midőn most itt hagyja nemcsak kabaréját, de egyidőre hazáját is. Nagy Endrének Párisba, robogó vonata felé sok-sok derűs est kedves emléke révén hálát és köszönetet int közönsége. — Budapest.